

**DET KONGELIGE
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENT**

Statsråden

Helse- og omsorgskomiteén
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

22/4911-

9. januar 2023

Dokument 8:59 S (2022-2023) Representantforslag om å unnta lommeaskebeget fra oppstillingsforbudet i tobakksskadeloven – uttalelse

Jeg viser til brev av 9. desember 2022 fra Stortingets helse- og omsorgskomiteé, hvor det bes om min uttalelse til Dokument 8:59 S (2022–2023) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Silje Hjemdal og Himanshu Gulati. Representantforslaget lyder som følger:

«Stortinget ber regjeringen unnta lommeaskebeget fra oppstillingsforbudet i tobakksskadeloven.»

Tobakksskadeloven (tsl.) § 24 oppstiller et forbud mot synlig fremvisning av tobakksvarer, tobakksurrogater, tobakksimitasjoner og tobakksutstyr på utsalgssteder. Askebeget regnes som tobakksutstyr og er derfor omfattet av oppstillingsforbudet.

Departementet har flere ganger blitt kontaktet av næringsaktører om såkalte lommeaskebeget. De ønsker at produktet skal kunne vises frem på utsalgsstedene, slik at kundene oppfordres til å kjøpe produktet. Hensikten med produktet er at røykere skal putte sigarettneipene oppi engangsaskebeget fremfor å kaste dem i naturen.

Solberg-regjeringen sendte i 2021 på høring et forslag om å unnta askebeget fra oppstillingsforbudet. Begrunnelsen for unntaket var et ønske om at dagens tobakksregelverk ikke skal stå i veien for produktutvikling som understøtter målet om mindre forsøpling med sigarettneiper.

Høringsinstansene var delt i spørsmålet. Flere støttet forslaget, så fremt det kun gjelder engangsaskebeget og det hindres at askebegrenes design rettes mot barn og unge eller har

samme varemerke eller logo som tobakksvarer. Andre høringsinstanser hadde større motforestillinger. Det er usikkerhet knyttet til miljøgevinsten av tiltaket, et unntak vil kunne misbrukes av tobakksindustrien og tiltaket bidrar ikke til å redusere det overordnede problemet; forekomsten av røyking.

Jeg er glad for at representantene setter fokus på miljøkonsekvensene knyttet til sigarett-sneiper. Tobakksproduksjon medfører avskoging, dårligere jord, tap av biomangfold, klimagassutslipp, giftig avfall, helseskader for arbeiderne mv. På verdensbasis er tobakksavfall en stor kilde til forurening og er ifølge Verdens helseorganisasjon det mest forurende plastproduktet. I Finland er det beregnet at det hvert år blir kastet om lag 4 mrd. sigarett-sneiper på gata. Mange av de inneholder for eksempel kadmium, arsenikk og bly. De giftige kjemikalene fra sigarett-sneiper kan forurense vann og forgifte fisk og dyr som spiser sneipene, og de forsvinner ikke fra naturen. Sigarett-sneiper består i hovedsak av plast og blir ikke brutt ned. Etterhvert utvikler plasten seg til skadelig mikroplast. Forurening med brukte snusposer er også et økende problem.

Det er samtidig viktig å være klar over at tobakksindustrien, både i Norge og internasjonalt, ofte skyver miljøhensyn foran seg i ulike markedsføringstiltak.

Formålet med oppstillingsforbudet er å begrense reklameeffekten av synlig oppstilling av tobakksvarer og tobakksutstyr i butikker og kiosker. Forbudet er særlig ment å beskytte barn og unge, men skal også bidra til å gjøre det enklere for dem som prøver å slutte med tobakksbruk.

Forskning har vist at det er en sammenheng mellom tidlig eksponering for tobakksreklame og fremtidig røyking blant unge. Undersøkelser har også vist at ungdom påvirkes av hvor vanlig røyking er, og at ungdom som overvurderer hvor mange som røyker har større risiko for å begynne med røyking selv. Tilgjengeligheten til salgssteder for tobakk, tobakksvarers iøynefallende plassering ved kassene og salg av tobakksvarer sammen med andre vanlige dagligvarer, kan bidra til en forestilling hos barn og unge om at tobakksbruk er mer utbredt og mindre farlig enn hva som virkelig er tilfelle. Et formål med oppstillingsforbudet er derfor å avnormalisere tobakksbruk. Synlig oppstilling av tobakksutstyr vil undergrave selve formålet med oppstillingsforbudet.

For ordens skyld vil jeg poengtere at det ikke stemmer at askebeget i krystall mv. kan stilles ut i varemagasiner, disse er på lik linje med alle andre askebeget omfattet av oppstillingsforbudet.

Jeg støtter forslagsstillernes syn om at alle gode krefter må tas i bruk for å begrense plastforurening. Ingen kan være uenig i at *formålet* med lommeaskebeget er godt. Derfor er det tillatt å selge slik produkter, og det kan også deles ut gratis av miljøaktører – så lenge de ikke har noen kobling til tobakksindustrien eller at utdelingen fungerer som et markedsføringstiltak.

Jeg vil imidlertid advare mot å innføre et unntak fra oppstillingsforbudet for denne produktgruppen. Vi har andre og mer treffsikre tiltak for å redusere forurensingen fra sigarettneiper.

EUs direktiv 2019/904 om plastprodukter regulerer en rekke engangsprodukter av plast, herunder sigaretter med filter. Direktivet skal bidra til å unngå og redusere miljøkonsekvensene av visse plastprodukter, samt fremme utviklingen av en sirkulær økonomi. I tråd med direktivet er det innført krav i den norske produktforskriften om merking på sigarettpakningene om at produktet inneholder plast og om negative miljøeffekter ved forsøpling og uønsket avfallshåndtering. Det skal videre innføres utvidede produsentansvarsordninger hvor produsent/importør av slike produkter skal dekke kostnadene for opprydding, avfallshåndtering og holdningsskapende arbeid. Denne ordningen er under utredning i Miljødirektoratet.

Helse- og omsorgsdepartementet arbeider for tiden med en ny nasjonal tobakksstrategi som vil legges frem våren 2023. Der vil også hensynet til å redusere miljøkonsekvensene av tobakksvarer inngå.

Jeg vil på denne bakgrunn ikke tilrå at forslaget vedtas.

Med hilsen

Ingvild Kjerkol